

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomických teorií

Teze diplomové práce

Důchodová reforma v ČR - II. pilíř

Autor diplomové práce:

Bc. Kateřina Poláková

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Diplomová práce se zabývá analýzou důchodové reformy v České republice, která nabyla účinnosti 1. ledna roku 2013 a radikálně změnila současný český důchodový systém. Teoretická část sleduje vývoj důchodového systému v České republice a jeho současnou třípilířovou transformaci. Zvláštní zaměření je věnováno druhému pilíři, názorům politických stran na jeho podobu a v neposlední řadě také jeho potenciální budoucnosti.

Praktická část sleduje na výběrovém souboru strukturu účastníků druhého pilíře, jejich věk, hrubý měsíční příjem či jejich odhadovaný výnos z důchodového spoření. Důležitou součástí praktické části je zejména empirický výzkum, jenž prostřednictvím dotazníků a následným zpracováním pomocí statistických metod zjišťuje důvod neúspěchu druhého pilíře v České republice.

Klíčová slova

Důchodový systém, důchodová reforma, druhý pilíř, penzijní fondy, státní důchod, spořicí produkty, průběžný systém financování

Cíl práce a metodika

Cílem této diplomové práce je zhodnotit podobu důchodové reformy v České republice se zvláštním zaměřením na příčiny neúspěchu druhého pilíře. Významnou roli hraje všeobecná analýza důchodového systému, jeho vývoje, průběhu a také stále probírané budoucnosti druhého pilíře. Součástí práce je také analýza slovenského důchodového systému a zjištění spojitostí či odlišností s českým penzijním systémem. Předmětem praktické části je detailní rozbor struktury výběrového souboru účastníků druhého pilíře z pohledu věku či hrubého měsíčního příjmu. Tento výzkum je také zaměřen na výnosnost z důchodového spoření u vybraných účastníků. Zásadním příspěvkem k dosažení cíle diplomové práce je empirický výzkum zaměřený na důvody nepřistoupení českých poplatníků k druhému pilíři.

Metodika řešené problematiky je založena na obsahové analýze odborných sekundárních dat a získaných primárních dat. Pro vyhodnocení rozdílů mezi českou a slovenskou důchodovou reformou byla použita metoda komparace, která analyzuje jednotlivé pozorované jevy, mezi nimiž se hledají společné vlastnosti. V první kapitole praktické části proběhla analýza výběrového souboru složeného ze sta účastníků druhého pilíře. Za pomoci

grafického zpracování byla zjišťována struktura tohoto statistického souboru. Sběr dat pro druhou kapitolu praktické části byl proveden pomocí techniky dotazníku. S ohledem na cíle diplomové práce byly zvoleny otázky polootevřené, z čehož vyplývá, že byly respondentovi předloženy určité varianty odpovědi, ale zároveň měl respondent možnost vytvořit odpověď vlastní. V rámci empirického výzkumu byly stanoveny následující pomocné hypotézy:

- 1) *Vybraným účastníkům druhého pilíře se důchodové spoření vyplatí.*
- 2) *Druhý pilíř se vyplatí pouze mladším ročníkům s nadprůměrnými platy.*
- 3) *Čeští poplatníci neměli o informace k důchodové reformě zájem.*
 - *Zájem o důchodový systém nesouvisí s věkem respondenta*
 - *Zájem o důchodový systém nesouvisí se vzděláním respondenta*
 - *Zájem o důchodový systém nesouvisí s měsíčním příjmem respondenta*
- 4) *Neúspěch důchodové reformy způsobila neatraktivnost druhého pilíře.*
- 5) *Čeští poplatníci se finančně nezajímají na stáří.*

Vlastní práce

Rok 2013 byl pro český důchodový systém přelomovým rokem. Nepříznivý demografický vývoj či schodek důchodového účtu i celého státního rozpočtu jsou předpoklady, s nimiž nemůže být průběžný systém financování dostačujícím a udržitelným systémem. Začátkem tohoto roku tedy definitivně odstartovala důchodová reforma. Ze stávajícího dvoupilířového systému se stal systém třípilířový, v němž hraje hlavní roli dobrovolný druhý pilíř zvaný důchodové spoření. Každý občan České republiky měl tak od Nového roku volbu vstoupit do druhého pilíře a spořit si na důchod přidáním určitého procenta z vlastní mzdy anebo zůstat v pilíři prvním a spolehnout se v post-produktivním věku na penzi s plnou finanční podporou ze strany státu. U slovenských sousedů byl v rámci důchodové reformy o druhý pilíř velký zájem, což není nic zarážejícího s ohledem na jeho strukturu, ve které si slovenský poplatník odvedl 9 % na svůj soukromý účet a již nemusel přidávat žádné procento ze své vlastní mzdy. Česká republika se v souvislosti s druhým pilířem vydala cestou, která by dokázala zajistit dostatečnou udržitelnost důchodového systému, což se na Slovensku nepodařilo. To však bohužel na úkor atraktivnosti podoby druhého pilíře, která je de facto tím nejdůležitějším kritériem pro to, aby se na druhém pilíři

účastnilo co nejvíce poplatníků. Z důvodu velice nízkého zájmu o druhý pilíř tak důchodová reforma ve výsledku nesplnila svůj účel.

Díky dotazníkovému šetření bylo zjištěno, že v dynamičtějších fondech je druhý pilíř výhodný i pro starší ročníky a také pro ty s podprůměrnými příjmy, což potvrzuje první z hypotéz, ale vyvrací tu druhou, že by druhý pilíř byl pouze pro bohaté. Největší překážkou k úspěchu důchodové reformy bylo pravděpodobně to, že obyvatelé nebyli o novém důchodovém systému příliš informováni, což předpokládá druhá hypotéza. Zájem o informace k důchodové reformě projevila jen polovina dotazovaných. V případě vzdělání bylo potvrzeno, že čím má respondent vyšší dosažené vzdělání, tím spíše se o důchodový systém zajímá. Hypotézy zohledňující nezávislost zájmu o důchodový systém k věku či příjmu respondenta byli zamítnuty. Další pomocná hypotéza určuje jako největší důvod neúspěchu druhého pilíře jeho neatraktivnost. Z empirického výzkumu však vyplývá, že hlavními důvody byly obavy ze zrušení druhého pilíře, tudíž z celkové politické nestability, která je k úspěšné reformě vždy nutná. Nezájem o druhý pilíř pramení také z toho, že respondenti využívají jiných druhů spoření než je druhý pilíř. Jako hlavní důvod se však nakonec ukázaly obavy ze skutečné výnosnosti z důchodového spoření a z celkové rizikovosti z hlediska dlouhodobosti.

Je samozřejmé, že jakékoli spoření na budoucnost je otázkou naprosté nejistoty. Na druhou stranu je potřeba si uvědomit, že spoření vždy nemusí znamenat jen bankovní finanční programy typu druhý či třetí pilíř, ale také investice do nemovitostí či movitostí. O potřebě reformy důchodového systému není třeba polemizovat, avšak není realistické očekávat, že se takovouto důchodovou reformou vše ze dne na den rapidnělepší. Je to vše běh na dlouhou trať a je třeba začít od samotného jádra, čímž je stárnutí populace. Řešením by mohlo být vytvoření lepších podmínek pro potenciální matky. Mladý pár si zkrátka nesmí říci, že se jim děti nevyplatí. Jako účinná by se mohla jevit kombinace těchto dvou přístupů, tedy aby se mohli rodiče radovat ze svých dětí, ale zároveň z výhledu na zajištěné stáří. Politické strany se v těchto návrzích na řešení rozcházejí a pravděpodobně vždycky budou. Jenže žádná penzijní reforma nemá bez silné politické podpory naději na úspěch. Když pravicová vláda něco prosadí a levicová vláda to následně zruší a naopak, není možné se nikdy dobrat úspěšného cíle a zvláště potom takového, který vyžaduje čas.

Pro české obyvatele je obzvláště důležité tuto problematiku nezanedbat a nespoléhat na to, že se státu podaří ze dne na den nalézt nějaké východisko. Mladí poplatníci by také

neměli tuto situaci odkládat. Čím později to začnou řešit, tím více finančních prostředků budou muset odvést ze své aktuální mzdy a tím radikálnější změna bude z jejich strany třeba učinit, aby zajistili, že se jejich finanční situace přechodem do důchodu rapidně nezhorší.

Seznam použitých zdrojů

Literatura:

POTŮČEK, Martin. *Cesta z krize*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. 135 s. ISBN 978-80-7419-057-5.

RYTÍŘOVÁ, Lucie. *Důchodový systém v České republice*. 1. vyd. Praha: ANAG, 2013. 120 s. ISBN 978-80-7263-821-5.

UNIVERZITA KARLOVA – PRÁVNICKÁ FAKULTA. *Důchodová reforma v České republice, ve Švýcarsku a ve Francii*. 1. vyd. Praha: IFEC, 2007. 79 s. ISBN 978-80-85889-92-5.

ÚŘAD VLÁDY ČR, MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ ČR A MINISTERSTVO FINANČÍ ČR. *Průvodce důchodovou reformou*. 1. vyd. Praha: 2013. 8 s.

Internetové zdroje:

ČSSZ. *80 let sociálního pojištění* [on-line]. ČSSZ: Praha, 2004. 46 s. [cit. 23. srpna 2013]. Dostupné z WWW: <http://www.cssz.cz/stranky/konference-80let/brozura_c.pdf>.

DŮCHODOVÁ REFORMA. *II. pilíř*. FINEZ Investment Management, s. r. o.: Brno. [cit. 11. června 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.reforma-duchodu.com/ii-pilir/>>.

FINANCE.CZ – DANĚ, BANKY, KALKULAČKY, SPOŘENÍ, KURZY MĚN. *Současný český důchodový systém* [on-line]. Finance media a.s.: Praha, 2000-2014 [cit. 28. srpna 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.cz/duchody-a-davky/vse-o-duchodech/duchodove-systemy/soucasny-cesky-duchodovy-system/>>.

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Proč potřebujeme důchodovou reformu?* [on-line]. MPSV.CZ: Praha [cit. 10. září 2014]. Dostupné z WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10631/Proc_potrebujeme_duchodovou_reformu.ppt>.

ZFP GROUP. *O ZFP akademii*. [on-line]. ZFP akademie: Břeclav, 2014 [cit. 12. prosince 2014]. Dostupné z WWW: <<http://www.zfpa.cz/o-spolecnosti/o-zfp-akademii/>>.